

Татар телен өйрәнәбез.

АЙ ЖАНЫЙ, ВАЙ ЖАНЫЙ

Татар халык эҗыры

Уфа, Казан
Юлларының
Баганалары чыршы.
Башларына

КАЗАН КИЧЛӘРЕ

**Кил әле, Иделнең жиләс жиле,
Юлларга чәчәкләр сип әле.
Ак булып, саф булып истә калсын
Казанның кадерле кичләре.**

**Туган ил чакырган зур юлларга
Китәрбез таңнарда без моннан.
Озатып калырсың безне,
Казан, Баласын очырган кош сыман.**

**Яшәрбез туган жир туфрагында,
Кырларда, Иделдә-диңгездә.
Исән-сау булсыннар балалар, дип,
Хәерле юл телә, Ил, безгә.**

**1.Бар күңеллелек бөтен дөнъяда, бар бер ямь бүген.
Нәрсәдән бу? – Мин беләм: бәйрәм бүген, бәйрәм бүген!**

**2.Яр башыннан тыңладым мин бер суның дулкыннарын:
Сөйләшәләр үзара: “Бәйрәм бүген, бәйрәм бүген!”**

**3.Тыңладым әкрен генә искәндә бәйрәм көн жилен;
Ансы да сөйли тагын: “Бәйрәм бүген, бәйрәм бүген!”**

**1.Сез дә безгә кушылыгыз—
Без шатлык таратабыз,
Тирә-якны яңгыратып
Жырларга яратабыз.**

Әйлән-бәйлән,2

Безнең белән,2 әйлән!

Жыр ул – канат, жыр ул – бәйрәм!

2.Без биибез тыпыр/2/,

Без биибез тып да тып.

Бер башласак, бик тиз генә

Булмый безне туктатып.

3. Йәгез, сез дә кушылыгыз,

Утырмагыз, торыгыз!

Жырлый/2/ биик әле,

Сез кул чабып торыгыз.

Әссәламегаләйкем

1. Таң ата да кояш чыга,

Кояшны сәлами көн.

Саумы, Кояш, сүнмәс учак!

Әссәламега-ләйкем!

2. Тел ачкычы, иман биргән

Сөекле туган телем!

Үз телемдә сәлам юллыым,

Әссәламега-ләйкем!

3. Ачыйк бәхет ишекләрен,

Бәхетле булсын һәркем.

Саумы кояш сүнмәс учак

Әссәламегаләйкем.

Туган тел

Габдулла Тукай

**И туган тел, и матур тел, әткәм-әнкәмнең теле!
Дөньяда күп нәрсә белдем син туган тел аркылы.
Иң элек бу тел белән әнкәм бишектә көйләгән,
Аннары төннәр буге әбкәм хикәят сөйләгән.
И туган тел! Һәрвакытта ярдәмең берлән синең,
Кечкенәдән аңлашылган шатлыгым, кайгым минем.
И туган тел! Синдә булган иң элек кыйлган догам:
Ярлыкагыл, дип, үзем һәм әткәм-әнкәмне, ходам!**

Бишек жыруы

Габдулла Тукай

**Әлли-бәлли итәр бу,
Мәдрәсәгә китәр бу;
Тыршып сабак укыгач,
Галим булып житәр бу.**

**Йокла, угълым, йом күзен,
Йом, йом күзең, йолдызым;
Кичтән йокың кала да,
Егълап үтә көндезең.**

**Әлли-бәлли көйләрем,
Хикәятләр сөйләрем;
Сина теләк теләрем,
Бәхетле бул, диярем.**

**Гыйззәтем син, кадрем син,
Минем йөрәк бәгърем син;
Куанычым, шатлыгым
Тик син минем, синсең, син!**

Гыйззәтем — кыйммәтлем.

Әнисә.

татар халык җыры

**Тыпыр-тыпыр биергә
Тимер идәннәр кирәк.
Тимер идәннәр өстенә
Хәтфә паласлар кирәк.
Хәтфә паласлар өстенә
Имән өстәлләр кирәк.
Имән өстәлләр өстенә
Көмеш табаклар кирәк.
Көмеш табаклар эченә
Хөрмә-җимешләр кирәк.
Хөрмә-җимешләр ашарга
Алтын кашыклар кирәк.
Алтын кашыклар тотарга
Кара кашлы кыз кирәк.
Кара кашлы кыз каршына
Батыр егетләр кирәк.**

Көз *Габдулла Тукай*

*Күрәмсез, дусларым, көз килде тышта;
Озак тормас, килер ак тунлы кыш та.
Китә башлады бездән инде кошлар;
Алар бездән ерак эңирләрдә кышлар.
Мисале зәгъфыран саргайды урман,
Игенчеләр игеннәрне дә урган.
Такыр калды татар башы кеби кыр;
Азык эзли — оча тургай да пыр-пыр.
Чыгып баш калкыта сахрада уңым,
Яшел хәтфә шикелле итә жәем-жәем.*

АЙ БЫЛБЫЛЫМ

Татар халык җыры

*Ай былбылым, вай былбылым,
Агыйделнең камышы;
Таң алдыннан чут-чут килә
Сандугачлар тавышы.*

*Ай былбылым, вай былбылым,
Агыйделдә таң ата;
Таңнар ата, өзелә үзәк,
Жырлата да елата.*

*Ай былбылым, вай былбылым.
Кунып сайрый талларга;
Сннең хакта серләремне
Сөйлим сандугачларга.*

Туган авыл Габдулла Тукай

*Тау башына салынгандыр безнең авыл,
Бер чишмә бар, якын безнең авылга ул;
Аулыбызның ямен, суы тәмен беләм,
Шуңар күрә сөям җаным-тәнем белән.*

*Ходай шунда җан биргән, мин шунда туган,
Шунда әүвәл Коръян аятен укыган;
Шунда белдем рәсүлемез Мөхәммәтне,
Ничек михнәт, җәфа күргән, ничек торган.*

*Истән чыкмый монда минем күргәннәрәм,
Шатлык белән уйнап гомер сөргәннәрәм;
Абый белән бергәләшен, кара җирне
Сука белән ертып-ертып йөргәннәрәм.*

*Бу дөньяда, бәлки, күп-күп эшләр күрәм,
Билгесездер — кая ташлар бу тәкъдирем;
Кая барсам, кайда торсам, нишләсәм дә,
Хәтеремдә мәңге калыр туган җирем.*

Кызыклы шәкерт

**Әйдәле, Акбай! өйрән син, арт аягың берлә тор;
Аума, аума! туп-туры тор, төз утыр, яхшы утыр!
— Ник газапыйсың болай син, мин әле бик кечкенә;
Мин туганга тик ике айлап булыр йә өч кенә.
Юк, кирәкми, мин өйрәнмим, минем уйныйсым килә;
Шул болыннарда ятасым, шунда ауныйсым килә.
— Ах, жүләр маэмай! тырыш яшьләй, зурайгач җайсыз ул:
Картаеп каткач буыннар — эш белү уңгайсыз ул!**

Татар халык җыры

Күбәләк гөлләргә кунса,
Гөлләр тибрәнә микән?
Ул да мине сагынганда,
Күбәләгем, түгәрәгем,
Асыл кошым, сандугачым,
Жырлап жибәрә микән?

Күбәләккәй гөлгә кунган,
Гөлдә булгач оясы;
Минем күңелем сиңа тарта,
Күбәләгем, түгәрәгем,
Асыл кошым, сандугачым,
Син бит күңелем кояшы.

Тау астында, тал астында
Салкын чишмә түгәрәк;
Очып барып кайтыр идем,
Күбәләгем, түгәрәгем,
Асыл кошым, сандугачым,
Әгәр булсам күбәләк.

Чияле

Сандугачның балалары
Талга кунганнар икән.
Кызларыгыз тыршып укый –
Бигрәк уңганнар икән.

Эх, чия, чия, чия,
Чия, чиялэгәндә,
Чия алсу, матур була
Яңгыр сибәлэгәндә.
Эх, чия, чия, чия,
Чияле тау итәге,
Чияле тау итәгендә
Бер ял итеп кит әле.

Йөгрөп төштем, сулар эчтем,
Су баса кибеккәне.
Китап мактый, халык хаклый,
Тигез гомер иткәнне.

Йөгрөп төштем, сулар эчтем
Яр буенда, елгада.
Эштә алдынгы булганнар,
Дан казана дөнъяда.

Бала белән күбәләк

Габдулла Тукай

Бала:

Әйт әле, Күбәләк,

Сөйләшик бергәләп:

Бу кадәр куп очып

Армыйсың син ничек?

Ничек соң тормышың?

Ничек көн күрмешен?

Сөйләп бирче тезеп,

Табаламсың ризык?

Күбәләк:

Мин торам кырларда,

Болында, урманда;

Уйныймын, очамын

Якты көн булганда.

Иркәли һәм сөя

Кояшның яктысы;

Аш буладыр миңа

Чәчәкләр хуш исе.

Тик гомрем бик кыска:

Бары бер көн генә,—

Бул яхшы, рәнжетмә

Һәм тимә син миңа!

Татар биюләре.

Әпипә.

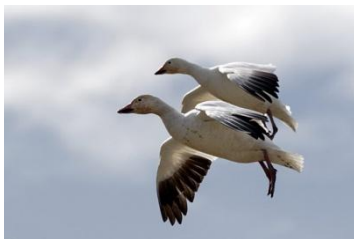
Бас, кызым, Әпипә,
Син басмасаң, мин басам,
Синең баскан эзләреңә
Мин дә китереп басам.

Бас, кызым, Әпипә,
Син басмасаң, мин басам,
Әпипәнең калачларын
Ашап калам ичмасам.

Бас, кызым, Әпипә,
Идәннәре селкенсен;
Идәннәре селкенсен дә,
Кияү күңеле жилкенсен.

Бас, кызым, Әпипә,
Сындыр идән тактасын,
Сындырсаң идән тактасын,
Кияү түләр акчасын.

Каз канаты

**Каз канаты кат-кат була,
Ир канаты ат була;
Чит жирлэрдэ бик күп йөрсэн,
Сөйгән ярың ят була.**

**Каз канаты каурый-каурый,
Хатлар язарга ярый.
Уйнамагач та көлмэгәч,
Бу дөнья нигә ярый.**

**Каз канаты ап-ак була,
Ир канаты ат була;
Чит иллэрдэ йөргән чакта
Бик сагынган чак була.**

ЖЫР "ЯЗ КИЛӘ"

**Кояш көлеп карый безгә,
Күзләр чагыла,
Елгалардан бозлар ага
Диңгез ягына.**

**Яз, яз, яз житә,
Тәрәзәне ачтылар.
Тып – тып – тып итә
Эре – эре тамчылар.**

**Агачка кунып, чыпчыклар
Чыелдашалар,
Яшькелт – кара сыерчыклар
Әй жырлашалар.**

**Тиздән шаулап яфрак ярыр
Озын ак каен,
Ал чәчәкләр алып килер
Безгә май ае.**

**Әминә Бикчәнтәева
Дәү әнием.**

**Әниемнең әнисе
Әбием була минем.
Әби генә түгел әле,
Ул минем дәү әнием.**

**Ак ефәктәй чәчләрен
Ул тарап куя үреп,
Чисталыкка өйрәнәм
Мин дә, аңардан күреп.**

**Тәмле ашлар пешерә,
Матур гөлләр үстерә,
Өебезнең нуры ул,
Барыбыздан олы ул.**

**Кызыклы әкиятләр
Сөйли кичләрен безгә,
Бәбкәм, -- диеп, иркәләп
Эндәшә үзе безгә.**

**Жылы оек, бияләй
Бәйли безгә, көз житкәч.
Мин дә аңа бүләкләр
Алырмын үсеп житкәч.**

**Гөлшат Зәйнашева
Кояш гомере.
Бер кыз бала жыр чыгарган,
Багышлап әнисенә.
Икәү бергә жырлыйк диеп,
Өйрәткән әнесенә:**

**Кояш, кояш мәңге балкый,
Мәңге нур сибә.
Кояш гомере телим
Мин, әнием, сиңа!**

**Жырны чишмәләр ишеткән,
Кошлар отып алганнар.
Сандугачлар һәм тургайлар
Матур көйгә салганнар:**

**Кушыл син дә, жырлыйк бергә,
Яңа матур жыр тусын.
Жирдә әниләр кояштай
Озын гомерле булсын!**

**Мин Чапаев абыемны
Кинодан күреп беләм.
Аңа охшарга тырышып
Кара папаха киям.**

**Папаха этиемнеке
Шуңа зур ул башыма.
Күпме күтәреп куйсам да,
Һаман төшә кашыма.**

**Исем китми аңа минем.
Мин Чапай дип шатланам.
Кылыч алып, йөгрөп барам,
Күк кашкама атланам.**

**Папаха бар йөри торган,
Атым гына юк минем.
Чапай кебек батыр булсам,
Ансын да бирер илем.**

**1.Бар минем дускаем,
Иң якын сердәшем.
Һәр жирдә, һәр эштә
Киңәшчем, иптәшем.**

**2.Өйрәтә ул миңа
Бар фәнне, телләрне.
Юк аның белмәгән
Сәңгәте, һөнәре.**

**3.Иң якын дускаем,
Киңәшчем ул китап.
Жырлыймын мин аны
Олылап һәм мактап.**

**Чеп, чеп, чебиләрем,
Чеп, чеп, чеп, чеп, чебиләрем,
Йомры, йомшак йомгакларым,
Минем нәни елакларым.**

**1.Әйдә яшел чирәмдә сез
Гәпләшегез тирәмдә сез.**

**Ай, минем чебиләрем, / 4 /
Минем сөйгән нәниләрем.
Чеп, чеп, чебиләрем,
Чеп, чеп, чеп, чеп, чебиләрем,
Йомры, йомшак йомгакларым,
Минем нәни елакларым.**

**2. Ни телисез мин бирәмен,--
Су бирәмен, жим бирәмен.**

**3. Бер көн килер – сез үсәрсез,
Йомырка бүләк итәрсез.**

1. Шәл бәйләдем,/ 4 /
Шәлем түгәрәк түгел лә,/2
2. Очып барып күрер идем
Жаным күбәләк түгел лә/2
3. Сулар ага арыктан ла/2,
Кызлар карый ярыктан/2,
4. Сикереп төшеп биер идем,
Ояламын халыктан ла/2/.

